

Internal, external and public movement, the basis of evaluation of governments in the eyes of Imam Khamenei

Research Paper

Received:
2024/06/06
Revised:
2024/10/15
Accepted:
2024/11/04
Published:
2024/12/17

ISSN: 2251-6980
E-ISSN: 2645-5234

Abstract

By examining the scientific literature in the field of public administration, it becomes clear that there is no systematic and native model for the evaluation of governments. In this regard and in order to formulate a model for the evaluation of governments, the statements of the supreme leader of the revolution in the annual meetings with the members of the government delegation, in addition to the text of the enforcement decrees, have been studied and analyzed using the method of content analysis. In this review, their descriptions and recommendations related to the government's performance have received a conceptual label, which finally resulted in 92 basic themes, 12 organizing themes and 3 inclusive themes. Based on the results of this research, governments can be examined and evaluated in three axes of internal movement, external movement and general movement. The meaning of internal movement is the set of actions and measures that refers to the administration of the government organization and is also the introduction of the external movement of the government, including "planning", "leadership", "aristocrats" and "qualities of statesmen". The meaning of external movement; It means the influence of the government outside of itself and the fulfillment of the government's missions in various fields including "security", "culture", "science", "economy", "politics" and "interactions". The general movement also refers to the role of the government in creating a foundation and guiding the participation of the public in the direction of moving towards the vision of Islamic civilization.

Keywords: State evaluation indicators, internal movement, external movement, public movement, Imam Khamenei.

DOR:

1. Corresponding Author: Doctoral student of Public Policy, Public Administration, Faculty of Management, Imam Hossein A. University, Tehran, Iran. a.aliakbari@iran.ir
2. PhD in Human Resource Management, Public Administration, Faculty of Management, Imam Hussein University, Tehran, Iran.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the

Creative Commons Attribution Non-Commercial (CC-BY-NC) license.

حرکت درونی، بیرونی و عمومی، مبنای ارزیابی دولت‌ها در نگاه امام خامنه‌ای مدظله

علیرضا علی‌اکبری رنانی^۱ | علی ترابی^{ID}

سال سی و دوم
پاییز ۱۴۰۳
صص: ۱۳۵-۱۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۳/۰۳/۱۷
تاریخ بازنگری:
۱۴۰۳/۰۷/۲۴
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۸/۱۴
تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۰۹/۲۷

شماره چاپی: ۶۹۸۰-۲۲۵۱
الکترونیکی: ۵۲۳۴-۲۶۴۵

چکیده

با بررسی ادبیات علمی حوزه مدیریت دولتی، این مسئله روشن می‌شود که دستیابی به الگویی نظام‌مند و بومی برای ارزیابی دولت‌ها در منابع آشکار، امری دشوار است. در این راستا و به منظور تدوین الگوی ارزیابی دولت‌ها، بیانات رهبر معظم انقلاب^{مدظله} در دیدارهای سالانه با اعضای هیئت دولت به‌علاوه متن احکام تنفیذ با استفاده از روش تحلیل مضمون مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. در این بررسی توصیف‌ها و توصیه‌های ایشان ناظر به عملکرد دولت، برچسب مفهومی دریافت کرده است، که در نهایت ۹۲ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده و ۳ مضمون فراگیر به دست آمد. مبتنی بر نتایج این پژوهش، دولت‌ها را می‌توان در سه محور حرکت درونی، حرکت بیرونی و حرکت عمومی مورد بررسی و ارزیابی قرار داد. حرکت درونی، مجموعه اقدامات و تدابیری است که به اداره سازمان دولت اشاره دارد و مقدمه حرکت بیرونی دولت نیز می‌باشد، شامل «برنامه‌ریزی»، «راهبری»، «اشراف» و «شایستگی‌های دولتمردان». حرکت بیرونی؛ یعنی تاثیرگذاری دولت در بیرون از خود و ایفای مأموریت‌های دولت در حوزه‌های مختلف شامل «امنیت»، «فرهنگ»، «علم»، «اقتصاد»، «سیاست» و «تعاملات». حرکت عمومی نیز اشاره به نقش بسترسازی و هدایت‌کنندگی دولت برای حضور عموم مردم در جهت حرکت به سوی چشم‌انداز تمدن اسلامی دارد که شاخص‌های این بعد در دو محور «غایات» و «پیشران‌ها» سامان یافته‌اند.

کلیدواژه‌ها: شاخص‌های ارزیابی دولت، حرکت درونی، حرکت بیرونی، حرکت عمومی، امام خامنه‌ای

DOR:

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری خط‌مشی‌گذاری عمومی، مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه جامع امام حسین ع،

a.aliakbari@iran.ir

تهران، ایران.

۲. دکتری مدیریت منابع انسانی، مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه جامع امام حسین ع، تهران، ایران.

این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت شرایط و ضوابط مجوز (CC BY-NC) Creative Commons Attribution Non-Commercial

Commercial

توزیع شده است.

مقدمه

جامعه به‌طور سنتی به دو بخش عمومی و خصوصی تقسیم می‌شود؛ بخش عمومی بیانگر فعالیت‌هایی است که عمدتاً بر عهده سازمان‌های حکومتی است. در حالی که بخش خصوصی بر سازمان‌های خصوصی و غیردولتی استوار است. البته حکومت با اقداماتی مانند ارائه چارچوب قانونی و نظم‌دهنده بر بخش خصوصی اثرگذار است (Aulich & Nutley, 2020: 1). بدین ترتیب سایه حکومت تقریباً در همه فعالیت‌های افراد از آموزش و پرورش تا اقتصاد، از رفاه اجتماعی تا بهداشت و درمان، از نظم داخلی تا دفاع خارجی و از امور سیاسی تا امور فرهنگی جامعه قابل‌رؤیت است (پور عزت و سید رضایی، ۱۳۹۸: ۷۵). بنابراین، از آنجا که مدیریت بخش عمومی بر زندگی همه افراد جامعه اثرگذار است، عموم مردم علاقه‌مند به بهبود بهره‌وری این بخش می‌باشند (همان: ۴۷). پس دولت و حکومت، یا به‌طور کلی بخش عمومی، به‌عنوان بخشی که با سرنوشت آحاد جامعه سروکار دارد و بر همه شئون زندگی مردم مؤثر است، باید درصدد رشد و تعالی باشد. در این راستا، یکی از اقدامات مهم تدوین و اجرای برنامه ارزشیابی است (همان: ۱). زیرا تا زمانی که از وضع موجود اطلاعی وجود نداشته باشد، نمی‌توان برای ترسیم آینده مطلوب اقدام نمود و یادگیری از خطا نیز اتفاق نمی‌افتد (Argyris, 1994: 344). اما ارزشیابی و سنجش سازمان‌های بخش عمومی در حوزه دستیابی به اهدافشان، بسیار مشکل بوده و با آنچه در بخش خصوصی متداول است تفاوت دارد (Fox 2002: 1). ارزشیابی در بخش عمومی مستلزم استفاده از الگوهای حرفه‌ای در این حوزه است. ارزشیابی حرفه‌ای از طریق تعیین هویتش با علم به واسطه ارزشیابی خط‌مشی‌ها و برنامه‌های حکومت در جهت تحقق ارزش‌های اجتماعی برای اقدامات حکومت مشروعیت‌آفرینی می‌کند. بدین صورت که اقدامات معتبر را از اقدامات نامعتبر و نامشروع متمایز می‌سازد و از همین رو ارزشیابی علمی یکی از عوامل مؤثر در تعیین مشروعیت دولت یا حکومت محسوب می‌شود (House 1998: 110).

از جمله مسائلی که در حوزه ارزشیابی دولت‌ها با آن مواجهیم، یافتن الگوی مشخص علمی و مورد اجماع برای سنجش عملکرد دولت است. مهم‌ترین عنصر الگوهای ارزشیابی، تعیین شاخص‌ها است. به سبب تنوع، پیچیدگی و وسعت بیش‌ازحد وظایف دولت‌ها، تعیین شاخص‌های

ارزشیابی دشوار است. به گونه‌ای که به نظر می‌رسد باید خط‌مشی‌های عمومی را در سطوح بخشی و جزئی‌تر مورد ارزشیابی و بررسی قرارداد (پور عزت و سید رضایی، ۱۳۹۸: ۷۵). در این راستا صاحب‌نظران مؤلفه‌های مختلفی را برای سنجش عملکرد دولت‌ها ارائه کرده‌اند. اما همچنان بر مؤلفه‌هایی که بتوان آن را به‌عنوان مبنای ارزشیابی دولت‌ها محسوب کرد، اتفاق نظر وجود ندارد. در این پژوهش، به دلیل نقش‌تفویذکننده و هدایت‌کننده جایگاه رهبری در جمهوری اسلامی در نسبت با دولت، به استناد آنچه در قانون اساسی آمده است و همچنین جایگاه ولی‌فقیه در اعتقادات شیعه، آراء رهبر معظم انقلاب^{مدظله} جهت احصاء شاخص‌های ارزشیابی دولت مورد بررسی قرار گرفته است. علاوه بر این‌ها، طبق مدل‌های رایج در حوزه ارزشیابی، رهبری یکی از ذی‌نفعان عملکرد دولت است که با توجه به اشراف و آگاهی ایشان نسبت به فعالیت‌های بخش‌های مختلف حکومت از جمله قوه مجریه، موارد مطرح‌شده توسط ایشان قابل بهره‌گیری است.

سؤال اساسی پژوهشگران عبارت است از:

۱. مهم‌ترین محورهای مدنظر رهبری معظم انقلاب^{مدظله} در نسبت با ارزیابی دولت‌ها چیست؟
۲. مؤلفه‌های مدنظر ایشان در نسبت با دولت مطلوب و ارزیابی دولت‌ها چیست؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

ارزیابی دولت

ظهور و توسعه پژوهش ارزشیابی دولت از ابتدای دهه ۱۹۶۰ تاکنون طی سه مرحله عمده صورت گرفته است. در موج اول آن در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ مطالعات ارزشیابی تحت تأثیر ظهور دولت رفاه و اصلاحات آن ابزاری برای بهبود نتایج و به حداکثر رساندن اثربخشی خروجی‌ها به شمار می‌رفت. از نیمه دوم دهه ۱۹۷۰ با رکود اقتصادی جهانی و افزایش فشار به بودجه‌های ملی، کاهش هزینه برنامه‌ها و خط‌مشی‌ها مورد توجه قرار گرفت. این امر به موج دوم ارزشیابی انجامید که بر هزینه - کارایی تمرکز داشت و همین دلیل توانست در کشورهای مختلف گسترش قابل ملاحظه‌ای یابد. موج سوم ارزشیابی از دهه ۱۹۹۰ آغاز شده و با تسلط «مدیریت دولتی جدید» بر گفتمان جهانی نوسازی، جهان را در بر گرفت. در این میان ارزشیابی هزینه‌محور، به کارگیری شاخص‌ها و ساختار ارزشیابی‌مدار و تخصیص بودجه نقش مهمی در توسعه ارزشیابی

داشت (هلموت^۱، ۲۰۰۷: ۳۹۶). امروزه در بسیاری از کشورها ارزشیابی به‌عنوان ابزاری سودمند جهت بهره‌مندی و بازخورد اطلاعات مناسب پذیرفته شده و به کار می‌رود (ساندال، ۲۰۰۷: ۱۷۲). از آنجا که عملکرد دولت، در قالب تصمیم‌ها و قوانین و مقررات تجلی پیدا می‌کند و خواسته‌ها و انتظارات بخش عمومی، تبلور یافته در خط‌مشی‌های عمومی است (نیگرو و نیگرو^۲، ۱۹۸۰: ۳۹)، بنابراین جهت سنجش عملکرد دولت لازم است که خط‌مشی‌های عمومی تدوین و اجرا شده توسط دولت را مورد توجه قرار دهیم. از این رو در ادامه، مروری بر مفهوم ارزشیابی خط‌مشی عمومی خواهیم کرد.

ارزشیابی خط‌مشی عمومی

تعاریف متعددی از ارزشیابی خط‌مشی ارائه شده است. یکی از دلایل تنوع تعاریف برگرفته از بازیگران متعدد، روش‌های گوناگون، سطوح مختلف تحلیل و مفروضات زمانی فرایند ارزشیابی است. ارزشیابی خط‌مشی را بررسی تا حد امکان نظام‌مند و بی‌طرفانه در مورد یک مداخله دولتی طرح ریزی شده، در حال اجرا یا پایان‌یافته معرفی کرده و هدف آن را تشخیص رابطه و تکمیل اهداف، کارایی، اثربخشی اثرها و پایایی خط‌مشی‌ها، به‌منظور تجمیع و ترکیب درس‌های آموخته شده و ارائه آن به فرایند تصمیم‌گیری می‌دانند. کالیدونی-لانبرگ^۳ (۲۰۰۶) ارزشیابی را ابزاری برای تعیین ارزش و اهمیت خط‌مشی‌های دولتی باهدف تهیه اطلاعات برای تصمیم‌گیران ارتقای عملکرد نهادها با نگاه به گذشته برای حرکت در آینده معرفی می‌کند نولز^۴ (۲۰۰۷) این فرایند را -که مشتمل بر برآورد، بررسی و ارزشیابی محتوا، اجرا، دستیابی به هدف و تأثیرات یک خط‌مشی است- تلاشی برای شناسایی و تعیین عوامل مؤثر بر موفقیت یا شکست یک خط‌مشی می‌داند. با این توصیف، همان‌گونه که کرب و لری^۵ (۲۰۰۸) اشاره کردند، ارزشیابی خط‌مشی سه گونه دانش را فراهم می‌کند ۱- دانش تحلیلی که وظیفه‌اش تبیین و توضیح است (چستی، چرایی و چگونگی انجام امور)؛ ۲- دانش ارزشیابانه که وظیفه‌اش بررسی و ارزشیابی است (کیفیت و

1. Hellmut
2. Nigro & L.G. nigro
3. Calidoni & Lunberg
4. Knowles
5. Crabbe & Lorey

سودمندی)؛ ۳- دانش تجویزی که گزینه‌های بدیل را پیشنهاد می‌دهد (چگونه می‌توان به نحو دیگری با امور روبرو شد) (محمدی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۶۶).

ارزشیابی خط‌مشی، فراگردی به منظور سنجش پیامدها، اقدامات اجرایی و محتوی خط‌مشی است. این تعریف از ارزشیابی خط‌مشی در مطالعات بران سون، رویر و چریکو^۱ (۲۰۰۹) این گونه بیان شده است که ارزشیابی خط‌مشی سه مرحله محتوا، اجرا و پیامدهای خط‌مشی را دربردارد که منظور از ارزشیابی در سه مرحله یادشده، پاسخگویی به سؤال‌هایی از این قبیل است: آیا محتوای خط‌مشی به وضوح اهداف خط‌مشی را تبیین می‌کند؟ آیا خط‌مشی طبق برنامه همان‌طور که انتظار می‌رفت به اجرا درآمد؟ آیا خط‌مشی به نتایج و پیامدهای مورد انتظار انجامید؟ هر برنامه‌ای برای اطمینان از تطابق پیشرفت آن با اهداف باید ارزشیابی شود؛ زیرا ارزشیابی تهدیدها را به حداقل می‌رساند (جان و لرا^۲، ۲۰۱۲). آلکین و کریستی^۳ (۲۰۱۲) بیان کرده‌اند که به‌طور کلی الگوهای ارائه‌شده برای ارزشیابی خط‌مشی، با توجه به تمرکز خاص و زاویه دید نظریه‌پرداز به سه دسته روش محور، ارزش محور و کاربردی طبقه‌بندی شده‌اند (گرچی پور و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۱).

ارزشیابی خط‌مشی عمومی به‌طور عام و ارزشیابی کیفیت خط‌مشی عمومی به‌طور خاص، به‌عنوان یک حوزه تخصصی در نظام خط‌مشی‌گذاری عمومی کشور نقش مهمی در یادگیری، پاسخگویی و تفکر بومی دارد و بیانگر این امر است که در نظام خط‌مشی‌گذاری عمومی می‌توان با اتکا به نتایج حاصل از ارزشیابی کیفیت خط‌مشی عمومی، با دقت و آگاهانه عمل کرد و با تقویت آن به بهبود خط‌مشی‌گذاری و اجرا کمک می‌کند (دانایی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۳).

شاخص‌ها ارزشیابی خط‌مشی عمومی

یکی از مواردی که جامعه هدف را با سردرگمی مواجه می‌سازد و موجب بی‌اعتمادی نسبت به نظام حاکم را فراهم می‌شود وجود ارزشیابی‌های گوناگون و بعضاً در تضاد با هم و با تفاوت در شاخص‌ها و تنوع آن‌هاست (عبدالحمید و بابایی مجرد، ۱۳۹۳). با توجه به نوآوری منحصر به فرد انقلاب اسلامی هم در سطح محتوا و هم در سطح ساختار، این مسئله بیشتر نمایان می‌گردد؛ با

1. Brownson, Royer & Chriqui
2. John & Lera
3. Alkin & Christie

توجه به ضرورت طی موفق مرحله نظام‌سازی و دولت‌سازی نیاز به ارائه‌ی سازه‌ای هماهنگ و مبتنی بر مبانی انقلاب اسلامی در ابعاد محتوایی و ساختاری است. ارزشیابی و شاخص‌سازی در یک نظام از آنجا که بستری جهت گفتمان‌سازی در جامعه است و عامل جهت‌دهی مطالبات مردمی است اهمیت حیاتی دارد. شاخص‌سازی غلط موجبات انحراف جامعه را فراهم می‌نماید و زمینه‌ساز استحاله شاخص‌های اصیل و به تبع آن تغییر ماهوی اصول موضوعه نظام و جامعه می‌گردد (عبدالحمید و محمدی، ۱۳۹۳).

بنابراین ضرورت دارد تا شاخص‌های ارزشیابی متناسب با مبانی تعریف نمود تا از تصور غلط «وجود سردرگمی و دوباره‌کاری و تیدگی بن‌بست گونه در حاکمیت» در خط مشی‌گذاران و نخبگان جامعه جلوگیری نمود. نخستین گام در این مسیر، تعریف شاخص‌ها و مؤلفه‌های دقیق و منبعث از مبانی است (عبدالحمید و پورعزت، ۱۴۰۰: ۱۰).

پیشینه پژوهش

در رابطه با ارزیابی دولت‌ها و شاخص‌های این ارزیابی به‌ندرت پژوهش مستقلی مشاهده گردیده است. در ادامه برخی از این پژوهش‌ها ارائه خواهد شد و در نهایت تحلیل پژوهشگران از پیشینه پژوهی صورت گرفته نیز ارائه خواهد شد.

جدول ۱. پژوهش‌های مرتبط با ارزیابی دولت

عنوان	پدیدآور	یافته‌ها
«شناسایی و تبیین کاربست الگوی ارزشیابی عملکرد دولت در حوزه سلامت بر مبنای نظریه هم‌شکلی نهادی»	کیانی و همکاران (۱۴۰۱)	یافته‌ها در قالب ۱۲۴ مفهوم، ۲۰ مؤلفه و ۴ بعد تشریح شده است. ابعاد مذکور عبارت‌اند از: ۱. فرهنگی و ارزشی، شامل جنبه جمعیتی، جامعه‌پذیری، جنبه قومی و نژادی، جنبه زیست‌محیطی، اصول اعتقادی، و منشور حرفه‌ای؛ ۲. عوامل اقتصادی، شامل تولید کالا و خدمات، تنگناهای اقتصادی، بازار کار، رقابت‌پذیری، رفاه عمومی، و سرمایه‌گذاری؛ ۳. قوانین و خط‌مشی‌ها، شامل اسناد فرادستی، سیاست‌های کلی نظام اداری، سیاست‌های کلی نظام سلامت، و خط‌نگاری پیشگیرانه و توسعه‌ای؛ ۴. ساختاری و فناورانه، شامل مدیریت عرضه و تقاضا، مدیریت منابع و هزینه، مدیریت فناورانه سلامت، و چابکی ساختار و نیروی انسانی. نتایج

جدول ۱. پژوهش‌های مرتبط با ارزیابی دولت

عنوان	پدیدآور	یافته‌ها
		و یافته‌های حاصل از این پژوهش در قالب نظریه هم‌شکلی نهادی شامل عناصر اجباری، تقلیدی و نهادی نیز طراحی و پیشنهاد شده‌اند.
«بررسی عملکرد دولت اصلاحات بر اساس شاخص‌های حکمرانی خوب»	بهمنی و همکاران (۱۳۹۹)	عملکرد دولت هفتم و هشتم مبتنی بر شاخص‌های حکمرانی خوب از قبیل مشارکت، حاکمیت قانون، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌سازی، عدالت، کارایی، اثربخشی و پاسخگویی مورد ارزیابی قرار گرفته است. طبق یافته‌های این پژوهش که با روش تحلیلی-توصیفی و بر اساس منابع کتابخانه‌ای انجام شده است، دولت‌های هفتم و هشتم مبتنی بر شاخص‌های مذکور توفیق نسبی داشته است؛ به گونه‌ای که برخی از شاخص‌ها در وضعیت مطلوب و برخی دیگر در وضعیت نامطلوب قرار گرفته‌اند.
«بررسی ابعاد اندازه‌گیری عملکرد و پیچیدگی‌های آن در بخش عمومی»	رضازاده (۱۳۹۷)	عنوان با اشاره به پیچیدگی‌های بخش عمومی، ایجاد یک سیستم چند بعدی اندازه‌گیری عملکرد را لازم می‌داند. در این راستا، سه بعد اندازه‌گیری عملکرد را معرفی کرده و بیان می‌کند که جوانب گوناگون سنجش عملکرد در زنجیره‌ای از این ابعاد قرار می‌گیرند. ابعاد معرفی شده در این پژوهش عبارتند از: ۱. ارزش: سیستم‌های اندازه‌گیری عملکرد تا چه اندازه ارزش رقابتی عملکرد بخش عمومی (شامل صرفه‌جویی، کارایی، اثربخشی و بی طرفی) را مورد توجه قرار داده‌اند؟ ۲. جهت‌گیری: آیا سیستم سنجش عملکرد بر ورودی، فرایند، خروجی و نتایج اقدامات بخش عمومی توجه و تاکید دارد؟ ۳. اطلاعات یا داده: سیستم سنجش عملکرد تا چه میزان قادر است هر دو نوع داده عینی و ذهنی را گزارش کند؟
«طراحی الگوی مدیریت عملکرد دولت مبتنی بر نقش هر یک از بازیگران»	محمدی و همکاران (۱۳۹۶)	، به منظور طراحی الگوی مدیریت عملکرد در بخش دولتی، پژوهش مذکور را در دو مرحله طراحی الگو و ارزیابی الگو و با استفاده از روش ترکیبی (کمی و کیفی) انجام داده‌اند. طبق یافته‌های این تحقیق، دسترسی به الگوی مطلوبی که بتواند همه

جدول ۱. پژوهش‌های مرتبط با ارزیابی دولت

عنوان	پدیدآور	یافته‌ها
موثر»		ایجاد و الزامات مدیریت عملکرد در بخش دولتی را حول محور خط‌مشی‌ها و با در نظر گرفتن نقش هر یک از بازیگران موثر پوشش دهد، مستلزم توجه به نقش همه بازیگران و فعالیت‌های آنها، در کنار تعیین خروجی‌ها و نتایج فوری، واسطه‌ای، نهایی و نتایج راهبردی اعمال بازیگران، ضمن توجه به اجزا و روابط بین این بخش‌ها است. نوآوری این تحقیق نسبت به تحقیقات دیگر، بازیگرپایه بودن الگو در کنار توجه به خط‌مشی‌های عمومی است.

همچنین در نگاره ۲ فهرست پژوهش‌های بررسی شده دیگری که مرتبط با عنوان پژوهش حاضر هستند، ارائه گردیده است.

جدول ۲. برخی پژوهش‌های مرتبط با ارزشیابی دولت و خط‌مشی‌های دولتی

ردیف	عنوان پژوهش	پدیدآور
۱	ارائه یک مدل برنامه‌ریزی آرمانی برای ارزیابی عملکرد کتابخانه‌های عمومی استان‌های کشور (ویژه‌نامه مدیریت کتابخانه‌ها)	(مروتی شریف آبادی و دیگران، ۱۳۹۰)
۲	شناسایی شاخص‌های کلیدی هوشمندسازی نهادهای حاکمیتی دولت (مطالعه موردی: وزارت کشور)	(مردانی و منصوری، ۱۳۹۵)
۳	شناسایی معیارهای ارزیابی ظرفیت دولت شکننده در برنامه‌ریزی توسعه‌ای و کاهش فقر	(محمدی فر و کاظمی، ۱۴۰۲)
۴	طراحی الگوی ارزیابی عملکرد حاکمیت شبکه‌ای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	(لطیفی جلیسه و جعفری نیا، ۱۴۰۰)
۵	گفتمان عدالت در دولت نهم	(اخوان کاظمی، ۱۳۸۸)
۶	بررسی عملکرد سیاست خارجی دولت‌های نهم و دهم در زمینه تامین منافع ملی	(ساعی و هاشمی بهرمانی، ۱۳۹۱)
۷	بررسی عملکرد دولت؛ ۱. بخش مسکن و شهرسازی و عمران شهری	(عبدلی و فرنام، ۱۴۰۰)
۸	بررسی عملکرد دولت؛ ۲. بخش حمل‌ونقل	(فوری و حاتم‌زاده، ۱۴۰۰)
۹	بررسی عملکرد دولت در مورد قاچاق گندم در مرز ایران و عراق (۱۳۰۴ تا	(برومند و شریف

جدول ۲. برخی پژوهش‌های مرتبط با ارزشیابی دولت و خط‌مشی‌های دولتی

ردیف	عنوان پژوهش	پدیدآور
	۱۳۲۱ ش)	کاظمی، ۱۳۹۵)
۱۰	بررسی سیاست و عملکرد دولت روحانی در موضوع هسته ای با تاکید بر بحث برجام	(میرالی و نویدی نیا، ۱۴۰۱)
۱۱	ارزیابی کیفی الگوی مدیریت دولت در کاهش آسیب‌های اجتماعی در پرتو مدل پارادایمی؛ مطالعه موردی سازمان بهزیستی	(سیجادی، ۱۳۹۹)
۱۲	ارزیابی کارکردهای برنامه‌های تشویقی دولت بر عملکرد صادرات	(شهبازی و دیگران، ۱۳۹۷)
۱۳	ارزیابی عملکرد بخش صنعت برحسب شاخص‌های عملکردی بخش و مقایسه آن با اهداف کمی برنامه سوم و دوم سال اول برنامه چهارم توسعه	(معدادی رودسری، ۱۳۸۸)
۱۴	ارزیابی شاخص‌های عمده بودجه عمومی دولت در هشت ماهه سال ۱۳۷۷	(ابوالحسینی، ۱۳۷۷)
۱۵	ارزیابی پایداری مالی دولت در ایران	(موسوی محسنی و طاهری، ۱۳۸۸)
۱۶	نگاشت نهادی-ساختاری و ارزیابی عملکرد دولت در حوزه مشارکت مردمی سلامت (بازه زمانی بهمن ۱۳۹۸ تا اسفند ۱۳۹۹)	(رمضانی تمیجانی و شیخی، ۱۴۰۱)

همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، پژوهش‌های اندکی به تعریف الگوی ارزیابی برای دولت به طور کلی پرداخته‌اند. اکثر پژوهش‌ها، یکی از حوزه‌های تخصصی و فرعی اقدامات دولت را مورد توجه قرار داده‌اند. برخی از این پژوهش‌ها در حوزه مربوطه، به طراحی الگو و شاخص برای ارزیابی پرداخته (موارد ۱ تا ۴) و برخی دیگر در قالب یک تحقیق کاربردی، عملکرد دولت را در بخش مشخصی مورد بررسی و ارزیابی قرار داده‌اند (موارد ۵ تا ۱۶). بطور کلی آنچه در ارتباط با شاخص‌های ارزیابی دولت‌ها از ادبیات علمی بدست می‌آید، ذیل دو محور اصلی شاخص‌های عمومی و شاخص‌های اختصاصی به صورت زیر می‌باشد:

روش پژوهش

در رابطه با این پژوهش با توجه به پیاز فرایند پژوهش^۱ به‌طور خلاصه می‌توان گفت که این پژوهش از نظر فلسفه‌های پژوهش^۲، تفسیری^۳ است. رویکرد این پژوهش استقرایی است و راهبرد پژوهشی^۴ تحلیل مضمون^۵ نیز مورد استفاده قرار گرفته است که از جمله راهبردهای پژوهش‌های کیفی^۶ به شمار می‌رود. لازم به ذکر است که نوع این پژوهش نیز اکتشافی است. در پژوهش‌هایی که رویکرد اکتشافی دارند، اولین اقدام در جهت ارائه یک چارچوب مفهومی، شناسایی مؤلفه‌ها و

1. Research Proces Onion
2. Research philosophies
3. Interpretive
4. Research strategies
5. Thematic analysis
6. Qualitative

عناصر مورد مطالعه است، در چنین پژوهش‌هایی اغلب، یافته‌های نهایی از پیش معلوم نیست. در این تحقیق ابتدا مطالعات کتابخانه‌ای (مطالعه اسناد بالادستی در دسترس و پژوهش‌های علمی مرتبط) به منظور آشنایی با نظریه‌های مرتبط با ارزیابی دولت‌ها و ارزشیابی خط‌مشی‌های عمومی صورت پذیرفت و پس از آن به مطالعه، بررسی و تحلیل متن بیانات مقام معظم رهبری^{مدظله} در دیدار با اعضای هیئت دولت و نیز احکام تنفیذ روسای جمهور در ادوار مختلف پرداخته شد.

با در نظر گرفتن ادبیات مربوط به ارزیابی، ارزیابی دولت‌ها و ارزشیابی خط‌مشی‌های عمومی به مطالعه دقیق متون انتخابی با مدنظر قرار دادن اصول تحلیل مضمون پرداخته و مضامین پایه، سازمان‌دهنده و نیز فراگیر مشخص و ارائه شده است. در این پژوهش جهت کدگذاری مطالب از نرم‌افزار MAXQDA 20 استفاده شده است. روش‌های مختلفی برای تحلیل مضمون وجود دارد که هر یک از آن‌ها، فرایند خاصی را دنبال می‌کند.

در پژوهش حاضر، فرایند تحلیل مضمون در قالب سه مرحله کلی انجام شده است که عبارت است از: الف) تجزیه و توصیف متن (ب) تشریح و تفسیر متن و ج) ادغام و یکپارچه کردن مجدد متن. در حالیکه همه این مراحل با تفسیر و تحلیل همراه است اما در هر مرحله از تحلیل، سطح بالاتری از انتزاع به دست می‌آید (Attride – Stirling , 2001 , p 388).

نحوه‌ی انجام پژوهش بدین صورت بوده است که بیانات رهبر معظم انقلاب^{مدظله} در دیدارهای سالانه با اعضای هیئت دولت، به علاوه متن احکام تنفیذ مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. مضامینی که بیانگر قضاوت ایشان از عملکرد خاصی از دولت بوده به عنوان شاخص ارزشیابی مورد نظر ایشان، برچسب مفهومی دریافت کرده است. علاوه بر این توصیه‌های ایشان نسبت به موضوعی خاص نیز به عنوان شاخص ارزشیابی شناسایی شد. بنابراین شاخص‌های احصاء شده مبتنی است بر توصیف‌ها و تجویزهایی که رهبر معظم انقلاب نسبت به دولت‌ها اظهار داشته‌اند. در نهایت ۸۴۸ گزاره‌ی توصیفی و تجویزی شناسایی شد که پس از ادغام گزاره‌های مشابه، ۹۲ مفهوم پایه شکل گرفت. با دسته‌بندی مفهومی آن‌ها تعداد مضامین سازمان‌دهنده به ۱۲ عدد رسید و در مرحله نهایی ۳ مضمون فراگیر به دست آمد.

در این پژوهش در جهت اطمینان از موثق بودن داده‌ها^۱ (که در تحقیقات کیفی معادل پایایی و روایی در تحقیقات کمی است) از دو روش باز کدگذاری^۲ توسط یک پژوهشگر دیگر استفاده شد. در روش باز کدگذاری قریب به اتفاق مجموعه کدگذاری‌های انجام گرفته در اختیار پژوهشگر دیگری قرار گرفت. ضریب اسکات که نشان‌دهنده میزان توافق کدگذاری در دو پژوهشگر است برای مضامین شناسایی شده برابر ۰٫۸۴۵ بود که نشان‌دهنده ثبات و درجه توافق مطلوب در کدگذاری است. فرمول ضریب اسکات برابر است با: $\frac{pr(a)-pr(e)}{1-pr(e)}$. در فرمول $pr(a)$ بیانگر درصد توافق مشاهده شده بین دو کدگذار و $pr(e)$ بیانگر درصد توافق مورد انتظار است. همچنین برای تعیین تاییدپذیری از روش بازبینی اعضا استفاده شد (اندرو و همکاران^۳، ۲۰۱۱: ۱۲۸). همچنین کدگذاری‌ها و مدل نهایی در اختیار برخی از اساتید و صاحب نظران مرتبط با موضوع پژوهش و دارای صلاحیت های عمومی و تخصصی در این زمینه قرار گرفت و آن‌ها نظرات خود را اعمال و در نهایت مدل کلی تحقیق را تأیید کردند.

در جدول ۳ نمونه ای از کدگذاری انجام شده ارائه گردیده است.

جدول ۳. نمونه فرایند کدگذاری مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن بیانات
حرکت عمومی	غایات	کاهش فاصله طبقاتی به عنوان مصداقی از عدالت	«فرض کنید مسئله‌ی عدالت و کاهش فاصله‌ی طبقاتی؛ این یک نقطه‌ی مهم است. هر تصمیمی می‌خواهید بگیرید در زمینه‌ی مسائل اقتصادی، نگاه کنید ببینید تأثیرش روی مسئله‌ی فاصله‌ی طبقاتی چگونه است، تأثیر مثبت است یا تأثیر منفی است؛ محاسبه کنید این را». ۱۴۰۲، ۶، ۸
	پیشران‌ها	در میان مردم رفتن و گفتگوی بی واسطه با آنها (روحیه مردمی)	«در مورد مردمی بودن؛ خب مردمی بودن مقوله‌ی گسترده‌ای است و جلوه‌هایی دارد. یک جلوه همین رفتن میان مردم و شنیدن بی واسطه از مردم است. این حرکت بسیار خوب و مستحسنی که دیروز جناب آقای رئیسی انجام دادند که رفتند خوزستان در میان مردم، با مردم، از آنها شنیدند، با آنها حرف

1. Trustworthiness
2. Re-coding
3. Andrew, et al

جدول ۳. نمونه فرایند کدگذاری مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن بیانات
			زدند، این یک جلوه‌ی از مردمی بودن است که بسیار کار خوبی است». ۱۴۰۰،۶،۶
حرکت بیرونی	فرهنگ	ضعف در آفند و پدافند در حوزه فرهنگ	«حالا فرض کنیم یک تئاتری یا یک فیلمی تولید بشود که تیشه به ریشه‌ی ایمان این جوانها بزند؛ این خوب است؟ این چیزی نیست که انسان از آن احساس خطر بکند؟ دو مقوله است، مقوله‌ی آفند و پدآفند؛ ما در زمینه‌ی فرهنگ، هم در مورد آفند ضعیف عمل میکنیم، هم در مورد پدافند ضعیف عمل میکنیم؛ به نظر من بایست در این زمینه‌ها کار کرد... راه صحیح این است که برنامه‌ریزی کنیم، هدایت کنیم، کمک کنیم به رویش‌های خوب، و جلوی ضربه‌ها و حملات و مانند اینها را بگیریم؛ یعنی هم آفند، هم پدآفند» ۹۵،۶،۳
		همکاری دانشگاه و صنعت	«سومین نکته‌ای که گفتم، وصل کردن دانشگاه و صنعت کشور به یکدیگر بود؛ که این کار جز در دفتر رئیس جمهوری، در جای دیگر امکانپذیر نیست و من خواهش میکنم که این کار را هر چه زودتر انجام دهید. البته وزارت علوم و وزارت صنایع، هر کدام نقش خود را خواهند داشت؛ اما این اتصال باید در دفتر رئیس جمهوری و زیر نظر شخص ایشان باشد. باید یک نفر مورد اعتماد و آشنای با علم و صنعت - که ایشان مرحوم دکتر ابتکار را برای این کار در نظر گرفته بودند، که نشد - به دفتر رئیس جمهور بیاید و دانشگاه را به صنعت کشور وصل کند. این کار، هم صنعت کشور را جهش خواهد داد، هم سدّی را که جلوی جوی آب علم کشور را گرفته - آزمایشگاه ندارند، کارگاه ندارند - یکباره برخواهد داشت و حرکت عظیمی به وجود خواهد آمد. هر دو طرف تشنه‌اند. در نهایت، کمک مالی هم به صنعت کشور میشود». ۱۳۸۰،۶،۵
	امنیت	غفلت نکردن از دشمنی‌های	«در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی، به یاد داشته باشید که دشمن همه‌ی توان خودش را به کار برده برای اینکه شما را نابود کند.

جدول ۳. نمونه فرایند کدگذاری مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن بیانات
		دشمن	بعضی از مسئولین دولتهایی که با ما مواجهند و مقابلند، این را صریحاً امروز میگویند؛ صریح میگویند در صدد نابودی نظام جمهوری اسلامی هستند؛ این را به یاد داشته باشید؛ بعضی‌ها هم این را پنهان میکنند، نمیگویند، اما واقعیت این است که [این قصد] هست. «تعامل بین‌المللی» نباید ما را از این نکته که دشمنانی هستند که به نابودی ما کمر بسته‌اند، غافل کند. از هر بهانه‌ای هم استفاده میکنند». ۱۳۹۶،۵،۱۲
	اقتصاد	تمرکز کردن بر مسئله گرانی‌ها و معیشت مردم	«یک مسئله هم که مسئله‌ی آخر در این زمینه است، مسئله‌ی معیشت مردم است. مسئله‌ی معیشت خیلی مهم است. عرض کردم وقتی که مشکلاتی در باب معیشت به وجود می‌آید، مثل همین گرانی‌خانه و اجاره‌ی خانه و مانند اینها که خب یک عده‌ای را واقعاً مستأصل میکند، همه‌ی کارهای خوبی که شما میکنید تحت الشعاع قرار میگیرد؛ یعنی همه‌ی اقدامات مثبتی که با این زحمت انجام میگیرد، با مشکلات در معیشت مردم از چشمها دور میماند؛ واقعاً حیف است! روی این کار کنید. عمده‌ی هدف تحریمهایی که تحمیل شده همین معیشت مردم است» ۱۴۰۲،۶،۸
	سیاست	تأمین عزت ملی به عنوان مقدمه پیشرفت (سیاست خارجی)	«نکته‌ی بعد، تأمین عزت ملی است. یک ملت اگر احساس عزت کرد، پیشرفت خواهد کرد و خواهد بالید؛ اما اگر توسری خورد، استعدادها در او خفه خواهد شد. عزت ملی و آنچه را که امروز به آن غرور ملی گفته میشود - البته تعبیر «غرور» با توجه به معنای لغویاش خیلی رسا نیست، اما رایج است - باید در ملت تقویت کرد تا احساس عزت و توانایی کند». ۱۳۸۴،۶،۸
	تعاملات	مشورت کردن و استفاده از کمک فکری افراد	«من مبینم گاهی اوقات بعضی از مسئولین بخشها، از افرادی که خارج از تشکیلات دولتنده، کمک فکری میگیرند؛ این کار خوبی است؛ این را توسعه بدهید، از این ظرفیت استفاده کنید».

جدول ۳. نمونه فرایند کدگذاری مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن بیانات
		خارج از دولت	افرادى هستند که دلسوزانه و با علاقه و شوق حاضرند در کنار دولت باشند و با دولت همکاری کنند؛ از نیروهای اینها استفاده شود؛ اینها جزو ظرفیتهای کشورند». ۱۳۹۱،۶،۲
حرکت درونی	برنامه‌ریزی	اولویت‌بندی مسائل و تمرکز بر مسائل ریشه‌ای	«نکته‌ی بعدی این است که بالأخره عمر دولت شما و امکاناتش هم محدود است. اگر چه امکانات کشور خیلی وسیع است؛ اما بالأخره نیازها و درخواستهایی که بعضی از گذشته متراکم شده است و بعضی هم بالفعل به طور طبیعی وجود دارد، اینها خیلی زیاد و وسیع است. از طرف دیگر، همت انسان مؤمن این است که همه‌ی این مشکلات را برطرف کند؛ اما معلوم نیست واقعیتها اجازه‌ی این را بدهد که بتوان همه‌ی نقاط را در این مدتی که مسئولیت بر دوش این دولت است، برطرف کرد؛ بنابراین اولویتهای کاری را مشخص کنید؛ معنایش این نیست که به کارهای غیراولی نپردازید؛ نه، چند نقطه‌ی برجسته را که میتواند در بخشهای دیگر اثر بگذارد و حالت سرفصل و چهارراه به خود بگیرد، اینها را مشخص کنید - چه در زمینه‌های اقتصادی، چه در زمینه‌های فرهنگی و چه در بقیه‌ی زمینه‌هایی که موجود است - و به طور مداوم روی آنها تکیه کنید؛ اگر امر دائر شد بین آنها و غیر آنها، آنها را مقدم بدانید». ۱۳۸۵،۶،۶
		ایجاد هم‌افزایی و حداقل کردن اصطکاک‌ها	«چند تا مسئله‌ی اساسی در اینجا هست. یکی اینکه هیئت وزیران بایستی به هم‌افزایی دستگاه‌ها کمک کند؛ یعنی اگر چنانچه بین دستگاه‌ها تعارضی وجود دارد - که معمولاً وجود دارد؛ معمولاً دستگاه‌های مختلف به طور طبیعی اصطکاکها و تعارضهایی با هم دارند؛ مخصوص اینجا هم نیست، همه جا همین جور است؛ طبیعت کار این است - هیئت وزیران بایستی این اصطکاکها را به حداقل برساند و اگر بتواند، برطرف کند. یکی از مسائل مهم این است. من همیشه مثال میزنم و میگویم

جدول ۳. نمونه فرایند کدگذاری مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

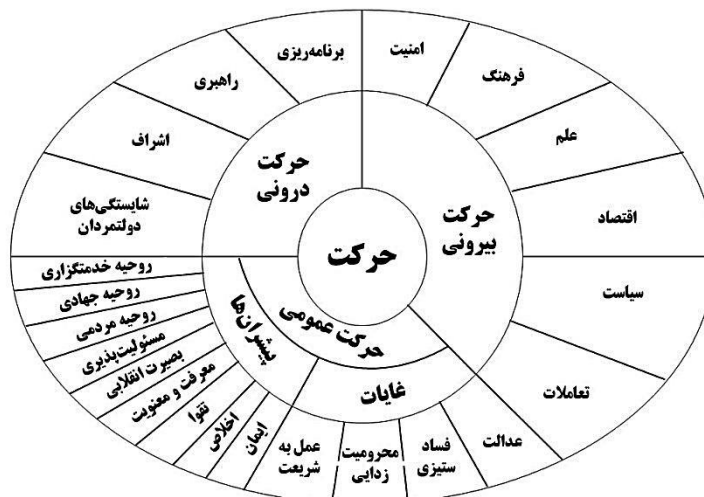
مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن بیانات
			اینجا یک چهارراه که نه، چندین راه است، که رئیس جمهور هم مثل پلیس راهنمایی است - که در واقع در مقام ریاست هیئت وزیران، راهنمایی میکند - این را متوقف میکند، آن را راه می‌اندازد؛ یعنی هدایت میکند که اینها هم‌افزایی کنند، با یکدیگر اصطکاک نداشته باشند. یکی از نقشهای هیئت وزیران این است». ۱۳۸۹،۶،۸
	اشراف	نظارت کردن بر دستگاه‌های تابع و تسلط بر آنها	«دو، سه نکته در کار اجرایی وجود دارد، که اگرچه شماها متوجه این نکات هستید، اما تذکر اینها عیبی ندارد: نکته‌ی اول، نظارت بر این مجموعه‌ی است که شما بر آن مسلطید. این ماشین بوروکراسی، چیز عجیبی است. ... اگر بر آن نظارت کردید، در اختیار شما قرار خواهد گرفت؛ اگر از آن غفلت کردید، شما در اختیار آن قرار خواهید گرفت؛ هرچه هم خوب باشید، از عهده‌ی آن برنمی‌آید» ۱۳۷۰،۶،۳
	شایستگی دولتمردان	سلامت اعتقادی، اخلاقی و عملکردی	«ما خیلی کوچکتر از این هستیم که بتوانیم آن دولت مطلوب را تشکیل بدهیم یا حتی طاقت بیاوریم؛ ولی به‌حسب آنچه که در روزگار ما و با شرایط ما میتوان دولت اسلامی نامید، یک شاخصهایی وجود دارد که من به بعضی از آن شاخصها اشاره میکنم. ... اولین شاخص، شاخص اعتقادی و اخلاقی است - بخصوص در مسئولان رده‌های بالا- سلامت اعتقادی، سلامت اخلاقی، سلامت عملکردی که از اعتقاد درست و نگاه درست به حقایق جامعه ناشی میشود. این شاخص اول است». ۹۲،۶،۶

سؤالات پژوهش

- ۱- ابعاد (محورهای اصلی) ارزیابی دولت‌ها از منظر مقام معظم رهبری مدظله چیست؟
- ۲- مؤلفه‌های ارزیابی دولت‌ها از منظر مقام معظم رهبری مدظله چیست؟

یافته‌های پژوهش

در راستای پاسخ به سؤالات پژوهش همانطور که در بخش روش پژوهش توضیح داده شد؛ مجموعه بیانات مقام معظم رهبری^{مدظله} در دیدار با اعضای هیئت دولت در ادوار مختلف و نیز متن احکام رؤسای محترم جمهور مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. در این بررسی مجموعاً ۸۴۸ گزاره مرتبط با شاخص‌های ارزیابی دولت‌ها از منظر معظم له استخراج گردید و در فرایند تحلیل مضمون ۹۲ مضمون پایه شکل گرفت. با دسته‌بندی مفهومی آن‌ها تعداد مضامین سازمان دهنده به ۱۲ عدد رسید و در مرحله نهایی ۳ مضمون فراگیر تعیین گردید. در این تحقیق، شاخص‌های ارزیابی دولت‌ها در قالب سه بعد اصلی و ۱۲ مولفه و ۹۲ شاخص احصاء و ارائه شده است. ابعاد اصلی بدست آمده عبارتند از: ۱. حرکت درونی ۲. حرکت بیرونی ۳. حرکت عمومی. مضامین سازمان دهنده و فراگیر در قالب شبکه مضامین در تصویر یک ارائه شده است:

تصویر یک. شبکه مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مجموعه مضامین مستخرج از فرایند تحلیل مضمون که در واقع ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی دولت‌ها از منظر مقام معظم رهبری^{مدظله} می‌باشد در قالب جدول شماره ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
مضامین پایه	غایات	عمل به شریعت
		عدالت
		فسادستیزی
		محرومیت زدایی
	پیشران‌ها	روحیه خدمتگزاری
		روحیه جهادی
		روحیه مردمی
		مسئولیت پذیری
		بصیرت انقلابی
		تقوا
		اخلاص
		معنویت
		ایمان و توکل
مضامین سازمان دهنده	تعاملات	حضور گسترده
		اطلاع‌رسانی هوشمندانه و هنرمندانه
		پاسخگویی
		مشورت کردن
	سیاست	سیاست خارجی
		تحرک در عرصه سیاست خارجی
		تامین عزت ملی
		استکبار ستیزی
		تعامل گسترده با دنیا
		سیاست داخلی
		پرهیز از حواشی
		وحدت ملی
		تعامل و همکاری با قوای دیگر
		زیرساخت
		مضامین فراگیر
اطلاع‌رسانی هوشمندانه و هنرمندانه		
پاسخگویی		
مشورت کردن		
سیاست خارجی		
تحرک در عرصه سیاست خارجی		
تامین عزت ملی		
استکبار ستیزی		
تعامل گسترده با دنیا		
سیاست داخلی		
پرهیز از حواشی		
وحدت ملی		
تعامل و همکاری با قوای دیگر		
زیرساخت		

جدول ۴. مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
ضریب جینی	اقتصاد	
نظام مالیاتی		
صادرات و واردات		
نظام بانکی		
ارزش پول ملی		
تورم		
اشتغال		
مدیریت نقدینگی		
وابستگی به نفت		
توجه به سیاستهای اصل ۴۴		
نوسازی صنعت کشور		
تولید ملی		
دیپلماسی اقتصادی		
پالایشگاه سازی		
معیشت مردم		
اهتمام به سرمایه گذاری		
توجه به سیاستهای اقتصاد مقاومتی		
رشد اقتصادی		
تکمیل زنجیره ارزش افزوده در معدن		
مدیریت اقتصادی		
اقتدار دولت		
امنیت غذایی و کشاورزی		
امنیت روانی		
امنیت زیست محیطی و منابع		
امنیت سایبری		
امنیت نظامی		
امنیت حقوقی و قضایی		

جدول ۴. مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	
	علم	بودجه تحقیقات	
		گفتمان سازی	
		همکاری دانشگاه و صنعت	
		توجه به شرکت های دانش بنیان	
		مساله علم	
	فرهنگ	توجه به فرهنگ	
		تهاجم فرهنگی	
		توجه به جوانان	
		کارهای بنیادی و عمیق	
		تولیدات فرهنگی	
		رویکردها و جهت گیری ها	
	حرکت درونی	برنامه ریزی	تامین منافع ملی
			توجه به امور زیربنایی و بلندمدت
			اولویت بندی مسائل
حکمت و خردگرایی در کارها			
عمل به وعده ها و تعهدات			
اهتمام و توجه به اسناد بالادستی			
راهبری		پیگیری و اتمام کارها	
		بهره گیری از ظرفیت های درونی	
		شایسته سالاری	
		کنترل دیوان سالاری	
		اجتناب از تصدی گری	
		انسجام	
		صرفه جویی	
		جوان گرایی	
		سرعت	
		اجتناب از شتابزدگی	

جدول ۴. مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر (یافته پژوهشگران)

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
ارزیابی	اشراف	شایستگی دولتمردان
نظارت بر زیرمجموعه		
انقلابی بودن		
پرکاری و سختکوشی		
هوشمندی و خردمندی		
مردمی بودن		
سلامت اعتقادی و اخلاقی		
خوش سابقه		
اعتماد به نفس		
ساده‌زیستی		
ابتکار عمل		
انتقادپذیری		
شجاعت		

الف - حرکت درونی

منظور از حرکت درونی، مجموعه اقدامات و تدابیری است که به اداره سازمان دولت و روابط داخلی آن و بهسازی و تعالی آن اشاره دارد. حرکت درونی مقدمه حرکت بیرونی دولت نیز می‌باشد. مؤلفه‌های این بعد عبارت است از:

۱. برنامه ریزی: در نگاه رهبر معظم انقلاب، برنامه ریزی‌ها باید مبتنی بر اهدافی باشد که از ابتدا اصل حرکت انقلاب برای آنها بود. به بیان دیگر اهداف انقلاب اسلامی در برنامه ریزی دولت باید مشهود باشد. شاخص‌های این بعد عبارتند از: «اولویت‌بندی مسائل» (هم در سرفصل‌های اصلی و حوزه‌های موضوعی و هم در مسائل درون هر یک از این حوزه‌ها)، «توجه به امور زیربنایی و بلندمدت»، «تامین منافع ملی»، «حکمت و خردگرایی در کارها» (با تاکید بر استفاده از ظرفیت کارشناسی)، «اهتمام و توجه به اسناد بالادستی»، و «عمل به وعده‌ها و تعهدات».

۲. راهبری: منظور از این مؤلفه، رویکردها و خط‌مشی‌های دولت در اداره تشکیلات خود می‌باشد. این مؤلفه شامل شاخص‌هایی از قبیل «بهره‌گیری از ظرفیت‌های درونی»، «پیگیری و اتمام کارها» یا اولویت دادن به کارهای نیمه‌کاره، «شایسته‌سالاری» در انتخاب اعضای کابینه و همکاران، «جوان‌گرایی» در بدنه مدیریتی و اجرایی دولت، مساله «کنترل دیوان‌سالاری» و مراقبت از دستگاه عظیم اداری دولت، «اجتناب از تصدی‌گری» در وظایف غیرحاکمیتی و تمرکززدایی در دولت، «انسجام» گفتار، اقدامات و ساختار در مسئولین و بخش‌های مختلف دولت، «صرفه‌جویی» در هزینه‌کردهای دولت، «سرعت» عمل در انجام کارها و پرهیز از اتلاف وقت، و در عین حال «اجتناب از شتابزدگی» و عجله در تصمیم‌گیری‌ها و انجام کارها می‌باشد.

۳. اشراف: این مؤلفه شامل دو مؤلفه اصلی است؛ اول «نظارت بر زیرمجموعه» که به وجود پایش بر عملکرد دستگاه‌های تحت کنترل اشاره داشته و علی‌رغم برخورداری این دستگاه‌ها از حمایت دولت، حساسیت نسبت به گزارش‌های نظارتی را مدّ نظر قرار می‌دهد. دوم «ارزیابی» است که معطوف بر سنجش عملکرد پایش شده توسط خود دولت به منظور شناسایی نقاط قوت و ضعف و همچنین علت‌یابی کمبودها است. مجموع این دو، یعنی پایش عملکرد دولت و سنجش نقاط قوت و ضعف، اشراف دولت را محقق می‌کند.

۴. شایستگی‌های دولتمردان: این مؤلفه به ویژگی‌های مهم رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت اشاره می‌کند. شاخص‌های مهم تشکیل‌دهنده این مؤلفه عبارتند از «سلامت اعتقادی و اخلاقی» که شامل موارد متعددی مانند صداقت، تواضع، دلسوزی، وجدان کاری و... می‌باشد؛ «خوش سابقه» که ناظر بر برخورداری از کارآزمودگی و سابقه نیک در کارنامه مدیریتی است؛ «اعتماد به نفس»، «پرکاری و سختکوشی»، «هوشمندی و خردمندی»، «مردمی بودن»، «انقلابی بودن»، «ساده‌زیستی»، «ابتکار عمل»، «انتقادپذیری» و «شجاعت».

ب- حرکت بیرونی

منظور از حرکت بیرونی یعنی دولت به عنوان یکی از عوامل اصلی و مهم پیش‌برنده کل نظام و انقلاب؛ یعنی تاثیرگذاری دولت در بیرون از خود، یعنی ایفای مأموریت‌های مختلف دولت. مؤلفه‌های این بعد به شرح زیر می‌باشد:

۱. امنیت: به معنای ایجاد آرامش خاطر در قبال دستیابی به منافع مادی و معنوی جامعه می‌باشد. امنیت زیرساخت همه‌ی ابعاد زندگی یک جامعه است، یک زیرساخت عمومی است؛ از مسائل شخصی بگیری، تا مسائل اجتماعی، تا مسائل عمومی، تا مسائل خارجی؛ امنیت زیرساخت همه‌ی اینها است^۱. اهم شاخص‌هایی که در بیانات رهبر معظم انقلاب احصاء شده است شامل «امنیت نظامی»، «امنیت روانی»، «امنیت غذایی و کشاورزی»، «امنیت منابع و محیط زیست»، «امنیت سایبری»، «امنیت حقوقی و قضایی» و «اقتدار دولت» که به تعبیر ایشان معادل اقتدار ملی است^۲ می‌باشد.

۲. فرهنگ: فرهنگ یعنی باورهای مردم، ایمان مردم، عادات مردم، آن چیزهایی که مردم در زندگی روزمره با آن سر و کار دائمی دارند و الهام‌بخش مردم در حرکات و اعمال آنها است^۳. در این مؤلفه، می‌توان به شاخص‌های «توجه به فرهنگ»، «تهاجم فرهنگی»، «توجه به جوانان»، «رویکردها و جهت‌گیری‌ها»، «کارهای بنیادی و عمیق» و «تولیدات فرهنگی» اشاره کرد.

۳. اقتصاد: موضوعات اقتصادی پر تکرارترین شاخص‌های ارزیابی را در دیدار رهبر معظم انقلاب با دولت‌ها به خود اختصاص داده است. البته مسائل مطرح شده در این حوزه عمدتاً مربوط به سال‌های ابتدایی دهه ۹۰ و پس از آن بوده است. یکی از شاخص‌ها «مدیریت اقتصادی» است که اشاره به مواردی همچون تمرکز دولت، ثبات، مبارزه با مفاسد اقتصادی، توجه به اقتصاد دانش بنیان، مقابله با دلال‌بازی‌ها، توجه به بخش‌های پیشران اقتصاد و مواردی از این دست دارد که جنبه اداره امور اقتصادی توسط دولت را مورد

۱. بیانات در مراسم مشترک دانش‌آموزی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح ۱۱/۰۷/۱۴۰۱

۲. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۰۸/۰۶/۱۳۷۴

۳. بیانات در حرم مطهر رضوی ۰۱/۰۱/۱۳۹۳

توجه قرار می‌دهد. شاخص‌های دیگر این بخش عبارتند از: «رشد اقتصادی»، «زیرساخت»، «نظام مالیاتی»، «ضریب جینی»، «صادرات و واردات»، «نظام بانکی»، «ارزش پول ملی»، «تورم»، «اشتغال»، «مدیریت نقدینگی»، «وابستگی به نفت»، «توجه به سیاست‌های اصل ۴۴»، «نوسازی صنعت کشور»، «تولید ملی»، «دیپلماسی اقتصادی»، «پالایشگاه‌سازی»، «تکمیل زنجیره ارزش افزوده در معدن»، «معیشت مردم»، «اهتمام به سرمایه‌گذاری» و «توجه به سیاست‌های اقتصاد مقاومتی».

۴. سیاست: این مؤلفه را می‌توان در دو بخش سیاست داخلی و سیاست خارجی مورد بررسی قرار داد. در بخش سیاست داخلی که به خط‌مشی‌های دولت در ارتباط با درون کشور مرتبط است، سه شاخص اصلی احصا شده است که عبارتند از «تعامل و همکاری با قوای دیگر» که به نحوه تعامل بین قوای سه گانه و هماهنگی میان آنها اشاره دارد؛ «وحدت ملی» شاخص بعدی است که هم وحدت مردم با هم، و هم وحدت مردم با مسئولان را شامل می‌شود و یکی از راه‌های مهم تحقق این مطلوب، تکیه بر اشتراکات در همکاری‌ها ذکر شده است. «پرهیز از حواشی»، چه به صورت حاشیه‌سازی و چه پرداختن به مسائل حاشیه‌ای در مسائل مختلف خصوصاً مسائل حزبی و جناحی از جمله شاخص‌هایی است که مکرراً در بیانات رهبر معظم انقلاب مورد اشاره قرار گرفته است.

یکی دیگر از مؤلفه‌های مورد توجه در حوزه سیاسی که بسیار به آن پرداخته شده است، رویکردها و خط‌مشی‌های دولت‌ها در عرصه سیاست خارجی است. چهار مؤلفه‌ی اصلی این بخش عبارت است از «تحرك در عرصه سیاست خارجی» که به طور کلی شامل دیپلماسی جهت‌دار، برنامه‌دار و اثرگذار می‌باشد؛ «تامین عزت ملی» از شاخص دیگری است که بارها مورد توجه رهبری قرار گرفته است. «استکبارستیزی» و «تعامل گسترده با دنیا» دو مؤلفه بعدی است که هر دو ناظر به چگونگی تعامل با کشورهای مختلف دنیا است؛ با این تفاوت که اولی به ایستادگی قدرتمندانه در برابر دشمنان و زورگویان بین‌المللی و دومی به تقویت ارتباط با کشورهای مختلف از قاره‌های گوناگون، خصوصاً همسایگان اشاره دارد.

۵. تعاملات: این مؤلفه به نمود بیرونی و همچنین نوع تعامل دولت با بخش‌های بیرونی آن می‌پردازد. اولین شاخص، «حضور گسترده» است که ناظر به در میدان بودن و آگاهی یافتن بی واسطه از واقعیات کشور و مردم است. شاخص دوم «مشورت کردن» می‌باشد. در این شاخص تعامل دولت‌مردان با علما، نخبگان و به طور کلی اهل نظر مورد توجه قرار گرفته است. سومین شاخص، «پاسخگویی» است که به بیان مستقیم نقاط قوت و ضعف و عملکرد دولت، - اعم از کارهای انجام شده و انجام نشده (به همراه بیان دلایل انجام نشده‌ها) - برای نخبگان و عموم مردم توسط خود دولت می‌پردازد. چهارمین شاخص نیز حکایت از «اطلاع‌رسانی هوشمندانه و هنرمندانه» فعالیت‌ها و اقدامات دولت دارد که در دولت‌های مختلف مورد تاکید قرار گرفته است.

۶. علم: جایگاه علم و بهره‌مندی از علم مختلف در حکمرانی در نگاه مقام معظم رهبری^(مدظله) بسیار حائز اهمیت است. بررسی این پژوهش حاکی از وجود مؤلفه کلیدی در نسبت با عملکرد دولت و موضوع «علم» است. این مؤلفه‌های عبارت است از «نوع مواجهه و تعریف از علم» در دولت‌داری و حکومت‌داری، «بودجه تحقیقات»، «گفتمان‌سازی» دولت در رابطه با علم و عم پژوهی، «همکاری دانشگاه و صنعت» و «توجه به شرکت‌های دانش‌بنیان».

ج - حرکت عمومی

به نظر می‌رسد یکی از وجوه بارز دولت اسلامی در نسبت با سایر الگوهای دولت‌داری بعد «حرکت عمومی» است؛ منطبق با دیدگاه رهبری نظام که مبتنی بر اندیشه‌های اسلام ناب محمدی (ص) است دولت‌ها علاوه بر اداره اثربخش خود و ایفای مأموریت‌های مختلف و ارائه خدمات به مردم، متولی بسترسازی حرکت مردمی به سمت اهداف متعالی نظام اسلامی نیز هستند. اهداف بلند جامعه اسلامی جز با خواست و اراده جمعی حاصل نمی‌شود و دولت‌ها در بسترسازی تحقق این بلوغ اجتماعی و اراده جمعی نقشی مهم و تعیین‌کننده دارند. منظور از حرکت عمومی، اقداماتی است که مستلزم حضور و نقش‌آفرینی عموم مردم با بسترسازی و نظم‌بخشی دولت در جهت چشم‌انداز تحقق تمدن اسلامی می‌باشد. جهت‌گیری‌های کلان دولت‌ها از جمله موارد مهمی است که به طور قابل توجهی در قضاوت رهبر معظم انقلاب از دولت‌های مختلف مورد

توجه قرار گرفته است. در این بعد، دو مؤلفه‌ی اصلی «غایات» و «پیشران‌ها» وجود دارد که به نوعی نسبت هدف و وسیله بین این دو حاکم است. به بیان دیگر، غایات به مثابه چشم‌انداز و اهداف کلانی است که دولت‌ها در تلاش‌اند با اتکا بر پیشران‌ها، در جهت تحقق آن حرکت کنند. پیشران‌ها نیز بهبود دهنده و تسریع‌کننده حرکت دولت به سوی غایات می‌باشند. چهار شاخص اصلی در غایات عبارتند از: «عمل به شریعت»، «عدالت»، «فسادستیزی» و «محروریت زدایی». پیشران‌ها نیز شامل شاخص‌های «ایمان و توکل»، «اخلاص»، «تقوا»، «معنویت»، «بصیرت انقلابی»، «مسئولیت‌پذیری»، «روحیه مردمی»، «روحیه جهادی» و «روحیه خدمتگزاری» می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

دولت‌ها با ایجاد نظام سنجش عملکرد در پی بهبود وضعیت خود هستند. برای اندازه‌گیری کمیت، کیفیت و پیگیری ستاده‌ها، اندازه‌گیری دستاوردها و اثرات ناشی از این ستاده‌ها در بخش دولت از سیستم‌های پایش و ارزشیابی استفاده می‌شوند (حسن بیگی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۰). نتایج سیستم‌های پایش و ارزشیابی به عنوان سیستم بازخورد نتایج ناشی از عملکرد برنامه‌های دولت عمل می‌کنند و پاسخگویی را برای دولت تسهیل می‌کند. از سوی دیگر فشار جامعه مدنی و ارزشیابان فرآیند دولت مانند مرکز پژوهش‌های مجلس، سازمان بازرسی کل کشور، دیوان محاسبات و مجمع تشخیص مصلحت نظام برای ارائه گزارش عملکرد ضرورت پاسخگویی را برای دولت ایجاد می‌کند.

دیدارهای مقام معظم رهبری با رؤسای محترم جمهور و نیز اعضای هیئت دولت چه در مراسم تنفیذ احکام ریاست جمهوری و چه در دیدارهای سالانه با اعضای دولت در بردارنده نکات مهم و جهت دهنده حرکت و ایفای نقش دولت‌ها در جمهوری اسلامی است. میزان نزدیکی عملکرد دولت‌ها با این بیانات نشن دهنده توفیق آن‌ها در نزدیکی به دولت تراز انقلاب اسلامی است. نتیجه مورد استفاده این پژوهش در نظر گرفتن دولت در نظام اسلامی به مانند موجودی است که دارای حرکت است و این حرکت سه جنبه و ماهیت دارد و ارزیابی دقیق و جامع دولت باید مبتنی بر چگونگی این سه نوع حرکت باشد. این سه حرکت عبارتند از: حرکت دورنی، حرکت بیرونی و حرکت عمومی.

منطق حاکم بر شناسایی ابعاد و نظام ارتباطی بین آن‌ها برگرفته از فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله) به‌ویژه سخنرانی ایشان در ۹۰/۴/۱۳ مبنی بر حرکت درونی و حرکت بیرونی و همچنین بیانات معظم‌له در تبیین حرکت عمومی در دیدار رضوانی دانشجویان (۹۸/۳/۱) می‌باشد. طبق فرمایش معظم‌له، منظور از حرکت درونی یعنی تکامل بخشیدن درون خود سازمان، یعنی حرکتی که شامل خود سازمان و خانواده سازمان می‌باشد، اگر حرکت درونی به معنای صحیح انجام نشود فعالیت‌های انجام‌شده چندان ثمر نخواهد داشت و مصداق بیت زیر خواهد بود که ذات نیافته از هستی‌بخش

کی تواند که شود هستی‌بخش

حرکت درونی یک بعد مادی و یک بعد معنوی دارد. بعد معنوی شامل پرداختن به ارزش‌ها و پایبندی به آن‌ها در جهت رسیدن به اهداف و بعد مادی هم شامل مجموعه فعالیت‌های مدیریتی جهت اداره مطلوب سازمان است از قبیل فعالیت‌های تشکیلاتی، علمی و تحقیقاتی، ساخت‌وساز و تولیدی، آموزش‌های سازمانی و...؛ منظور از حرکت بیرونی یعنی تأثیرگذاری بیرونی، یعنی تأثیر سازمان در پیشبرد اهداف نظام؛ وقتی یک مجموعه‌ی زنده، پرنشاط، با طراوت، پیشرونده، بشدت پایبند به مبانی و اصول و ارزش‌ها در نظام وجود دارد و دارد حرکت می‌کند و زنده است و همه‌جا را می‌بیند و آگاهی دارد و بصیرت دارد و تأثیر می‌گذارد، این قهرآ در پیشبرد مجموعه اثر تعیین‌کننده خواهد داشت. حرکت بیرونی به توفیق سازمان در انجام مأموریت‌ها و اثرگذاری بر مخاطبان خود اشاره دارد.

حرکت عمومی در فرمایشات مقام معظم رهبری^{مدظله} چنین تبیین شده است: «ما به یک حرکت عمومی به سمت آن چشم‌انداز نیاز داریم؛ باید یک حرکت عمومی در کشور راه بیفتد؛ البته این حرکت وجود دارد منتها بایستی انضباط پیدا کند، سرعت پیدا کند و پیشرفتش به سمت آن چشم‌انداز محسوس باشد^۱». همچنین اهداف حرکت عمومی نیز در بیان مقام معظم رهبری^{مدظله} به صورت کامل و روشن بیان گردیده است «عنصر دیگری که لازم است برای این حرکت، این است که این حرکت باید یک جهت‌گیری مشخصی داشته باشد؛ یک جهت‌گیری منطقی و قابل قبول، که در حرکت عمومی ملت ایران که ما داریم پیشنهاد میکنیم و

۱. دیدار با دانشجویان ۱۳۹۸/۳/۱

مطرح میکنیم، این جهت‌گیری، جهت‌گیری به سمت جامعه‌ی اسلامی یا تمدن اسلامی است؛ یعنی میخواهیم برویم به سمت تشکیل یک جامعه‌ی اسلامی؛ و حرکت عمومی، ما را باید به اینجا و در نهایت به یک تمدن پیشرفته‌ی اسلامی برساند^۱.

مطابق نتایج این پژوهش دولت در نظام اسلامی هنگامی دارای عملکردی مطلوب است که اولاً از سرمایه انسانی شایسته و مدیریت نظامات بایسته برخوردار باشد؛ ثانیاً از عهده کارکردها و مأموریت‌های عمومی دولت‌ها برآید و توان حل مسائل کشور را دارا باشد و ثالثاً بسترسازی و شتاب‌دهنده حرکت مردم به سمت آرمان‌ها و اهداف بلند نظام اسلامی نیز باشد.

بررسی پژوهشگران این پژوهش حاکی از آن است که نتایج پژوهش حاضر در مولفه‌های اقتصاد، امنیت، برنامه‌ریزی و راهبری هم راستا با پژوهش کیانی و همکاران (۱۴۰۱) و جنبه‌های زیست محیطی، اصول اعتقادی، رفاه عمومی، قوانین و خط مشی‌ها و ... می باشد. همچنین مولفه «اشراف» با نتایج تحقیق کیا و همکاران (۱۴۰۱) بویژه مواردی از قبیل ارزیابی فرایند شامل ارزیابی برنامه و ارزیابی عملکرد و ارزیابی آثار، به معنای آثار و پیامدها بر مردم هم راستا است.

شایستگی‌های ذکر شده در مولفه شایستگی‌های دولت مردان هم راستا با شایستگی‌های بیان شده در پژوهش‌های عسکری و همکاران (۱۳۹۴)، سیدی و همکاران (۱۳۹۸)، اسدی و همکاران (۱۳۹۸)، اسدی فر و همکاران (۱۳۹۰)، گنجعلی و همکاران (۱۳۹۳) می باشد. مولفه عدالت در این پژوهش هم راستا با پژوهش‌های رستمی و همکاران (۱۳۹۴)، اجزاشکوهی و همکاران (۱۳۹۳)، اکبری و همکاران (۱۳۹۵)، ابراهیم پور و خلیلی (۱۳۸۹)، یگانگی و همکاران (۱۳۹۵) و رضوی زاده (۱۳۹۵) می باشد. مولفه فساد در این پژوهش مطابق با پژوهش‌های رستمی و همکاران (۱۳۹۴)، مقیمی و همکاران (۱۳۹۵)، کوهستانی و قاسمی (۱۳۹۳)، رزمی و همکاران (۱۳۹۴)، لشکری زاده و همکاران (۱۳۹۰)، زاینده رودی و همکاران (۱۳۹۶)، حیدری سرنقی (۱۳۹۶)، معینی فر و مهرآرا (۱۳۹۴) و حسینی تاش و واثق (۱۳۹۳) می باشد.

همچنین مولفه عمل به شریعت در این پژوهش هم راستایی نسبی با مفاهیمی از قبیل حاکمیت قانون و قانون مداری در پژوهش‌های شریفی (۱۳۹۴)، شریف زاده و قلی پور (۱۳۸۲)، کمالی

(۱۳۸۸)، طالبی نیا (۱۳۹۴)، یوسفی شیخ رباط و بابایی (۱۳۹۴)، مقیمی و همکاران (۱۳۹۵)، اکبری و همکاران (۱۳۹۵)، کوهستانی و قاسمی (۱۳۹۳) و رزمی و همکاران (۱۳۹۴) دارد.

مؤلفه های «علم»، «امنیت»، «فرهنگ» و «اقتصاد» هم راستا با نتایج پژوهش شمس و همکاران (۱۴۰۰) و ابعاد فناوری، مؤلفه های امنیتی و مقابله ای، مراقبتی و حفاظتی، ضابطی و قضایی اقتصادی، اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی است.

بعد «حرکت عمومی» و مؤلفه های مربوط به آن با نتایج پژوهش رضایی منش و همکاران (۱۳۹۳) از قبیل تربیت انسان ها و قرب الی الله، رفع فقر، رفع ظلم، رفع ترس، رفع موانع اختیار، رفع وابستگی، رفع ذلت، رفع جهل و رفع ویرانی دارای هم راستایی است.

پیشنهادات

- ۱- انجام بررسی تطبیقی نتایج پژوهش حاضر با شاخص های جاری و ملاک عمل در سطح کلان دولت و یا سطوح بخشی
- ۲- تعریف پروژه ارزیابی عملکرد دولت سیزدهم مبتنی بر یافته های پژوهش حاضر
- ۳- بررسی تطبیقی یافته های پژوهش حاضر با سایر پژوهش های مرتبط
- ۴- تدوین کتاب شرح تفصیلی ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های مستخرج در این پژوهش منطبق با فرمایشات مقام معظم رهبری^{مدظله}
- ۵- بررسی تطبیقی شایستگی های دولت مردان ارائه شده در این پژوهش و شایستگی های مدیران دولتی ابلاغی دولت.
- ۶- تعیین روابط علی معلولی مؤلفه ها و شاخص های ارائه شده در این پژوهش طراحی دوره آموزشی دولت تراز انقلاب اسلامی مبتنی بر نتایج پژوهش حاضر

فهرست منابع

- ابوالحسینی، شهروز. (۱۳۷۷). ارزیابی شاخص های عمده بودجه عمومی دولت در هشت ماهه سال ۱۳۷۷. تازه های اقتصاد، ۷۵(۱۰)، ۱۰-۱۳.
- اخوان کاظمی، بهرام. (۱۳۸۸). گفتمان عدالت در دولت نهم. معرفت سیاسی، ۲(۱)، ۱۹۵-۲۴۳.
- آقاسیدی، سیدرضی، ودادی، احمد؛ زریعی مندجین، محمدرضا. (۱۳۹۸): ارائه الگوی ارزیابی خط مشی های فضای مجازی در جمهوری اسلامی ایران. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز و تهران. امامی مبینی، راضیه. (۱۳۹۱): طراحی نظام ارزیابی سیاست های عمومی برای جمهوری اسلامی ایران. رساله دکتری. دانشگاه تهران، تهران.
- امینی، سید جواد؛ زارع، علی. (۱۳۹۷): دلالت پژوهی الگوی ارزشیابی خطمشی بر اساس آموزه‌های نهج البلاغه. اسلام و مدیریت، (7) 14، ص ۲۵-۴۹.
- برومند، صفورا؛ و شریف کاظمی، زهرا. (۱۳۹۵). بررسی عملکرد دولت در مورد قاچاق گندم در مرز ایران و عراق (۱۳۰۴ تا ۱۳۲۱ ش). پژوهش نامه تاریخ اجتماعی و اقتصادی، ۹(۵)، ۱-۱۴.
- بهمئی، سجاد؛ کریمی فرد، حسین؛ عامری گلستانی، حامد؛ و اکبرزاده، فریدون. (۱۳۹۹). بررسی عملکرد دولت اصلاحات بر اساس شاخص های حکمرانی خوب. پژوهش های سیاسی و بین المللی، ۴۵(۱۱)، ۳۷۰-۳۹۲.
- بوستان زر، جمال؛ رحمان سرشت، حسین؛ شریف زاده، فتاح؛ تقوی فرد، محمد تقی (۱۳۹۷): مدل دینامیکی ارزیابی خط مشی های عمومی (مورد مطالعه: برنامه های توسعه). راهبرد اقتصادی، (7) 25 ص. 43-5.
- پورعزت، علی اصغر، سیدرضایی، میریعقوب (۱۳۹۸): ارزشیابی عملکرد دولت و حکومت. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
- دانایی فرد، حسن، شکری، زینب، فانی، علی اصغر، فروزنده، لطف الله. (۱۳۹۵). ارائه الگوی عوامل تأثیرگذار بر ارزشیابی کیفیت خط مشی های عمومی ایران، فصلنامه مدیریت نظامی، ۱۶(۶۴)، ص ۶۶-۴۲.
- رحیمی، محمد رضا. (۱۳۹۵): روش های ارزشیابی خط مشی عمومی با رویکرد اسلامی. اسلام و پژوهش های مدیریت، (0) 13 ص. 76-59.
- رضازاده، فرزانه. (۱۳۹۷). بررسی ابعاد اندازه گیری عملکرد و پیچیدگی های آن در بخش عمومی. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۱۰(۲)، ۱۲۱-۱۳۵.
- رضایی منش، بهروز؛ پورعزت، علی اصغر؛ عبدالحمید، مهدی؛ شریف زاده، فتاح (۱۳۹۳): الگوی ارزشیابی خط مشی های عمومی در پرتو معرفت علوی. راهبرد فرهنگ (7) 28، ص. 152-123.

- رمضان شمس، امیرحسین، اسماعیلی، احمدرضا، بهشتی، فر، ملیکه، حمیدی، دکتر کامبیز (۱۴۰۰): ابعاد و مؤلفه های الگوی ارزیابی خط مشی های امنیت عمومی در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران. **مدیریت منابع در نیروی انتظامی**، (9) 36، ص 257-285
- رضوانی تمیجانی، صدیقه؛ و شیخی، سینا. (۱۴۰۱). نگاشت نهادی-ساختاری و ارزیابی عملکرد دولت در حوزه مشارکت مردمی سلامت (بازه زمانی بهمن ۱۳۹۸ تا اسفند ۱۳۹۹). **گزارش های کارشناسی (مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی)**، (۳۰) ۱۴۹، ۱۱۰۵-۱۰۸۲.
- زینلی، حامد، الوانی، سید مهدی، میرمحمدی، سید محمد، قربانی زاده، وجه الله. (۱۴۰۰). الگوی روابط بین نهادهای حاکمیتی در نظام جمهوری اسلامی ایران. **پژوهش های مدیریت در ایران**، ۱۹ (۲)، ص ۱۸۳-۲۰۵
- ساعی، احمد؛ و هاشمی بهرمانی، فائزه. (۱۳۹۱). بررسی عملکرد سیاست خارجی دولت های نهم و دهم در زمینه تامین منافع ملی. **علوم سیاسی (دانشگاه آزاد کرج)**، (۸) ۲۰، ص ۷-۳۸.
- سجادی، حمید. (۱۳۹۹). ارزیابی کیفی الگوی مدیریت دولت در کاهش آسیب های اجتماعی در پرتو مدل پارادایمی؛ مطالعه موردی سازمان بهزیستی. **دولت پژوهی**، (۶) ۲۱، ص ۵۹-۹۸.
- سربندی، فرناز؛ حاجیانی، ابراهیم؛ صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۹۸): ارزیابی خط مشی های معطوف به اقتصاد فرهنگ در حوزه سینما در گفتمان های پس از انقلاب اسلامی. **دانشگاه آزاد اسلامی تحقیقات**، تهران
- شکری، زینب؛ خیرگو، منصور؛ فانی، علی اصغر؛ دانایی فرد، حسن (۱۳۹۷): چگونگی ارزشیابی کیفیت خط مشی های عمومی در ایران: پژوهشی اکتشافی مبتنی بر روش شناسی ترکیبی. **مدیریت سازمان های دولتی**، (6) 22 ص 79-94
- شهبازی، حبیب؛ شکیبانیان، بابک؛ و عباسی فر، اکرم. (۱۳۹۷). ارزیابی کارکردهای برنامه های تشویقی دولت بر عملکرد صادرات. **کاوش های مدیریت بازرگانی**، (۱۰) ۱۹، ص ۱۹-۳۸.
- عبدالحمید، مهدی؛ رضایی منش، بهروز؛ پورعزت، علی اصغر؛ شریف زاده،فتاح؛ ۱۳۹۳
- عبدالحمید، مهدی، پورعزت، علی اصغر (۱۴۰۰)، ارائه الگوی ارزشیابی موفقیت خط مشی های عمومی جمهوری اسلامی ایران، **فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایران**، (۲) ۹، ص ۴۶-۷
- عبدلی، محمدرضا؛ و فرنام، علی. (۱۴۰۰). بررسی عملکرد دولت؛ ۱. بخش مسکن و شهرسازی و عمران شهری. **گزارش های کارشناسی (مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی)**، (۲۹) ۱۲۸، ص ۲۰۷-۲۳۶.
- فرهنگ، سجاد (۱۴۰۰): تبیین و طراحی الگوی ارزیابی خط مشی عمومی با تاکید بر اخلاق حرفه ای. **دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی** (4) 42، ص ۹۳-۷۴
- فوری، حمیدرضا؛ و حاتم زاده، یاسر. (۱۴۰۰). بررسی عملکرد دولت؛ ۲. بخش حمل و نقل. **گزارش های کارشناسی (مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی)**، (۲۹) ۱۲۸، ص ۱۸۲-۲۰۵.

کیا، بهزاد؛ جعفری صمیمی، احمد؛ فرهادی محلی، علی؛ طبری، مجتبی (۱۴۰۱): ارائه مدل ارزیابی خط‌مشی مالیات بر ارزش افزوده بخش صنعت با استفاده از تکنیک دلفی فازی. **خط‌مشی گذاری عمومی در مدیریت**، (13) 45 ص. 19-33

گرچی پور، حسین؛ خاشعی، وحید؛ اسلامبولچی، علیرضا؛ اصغری صارم، علی (۱۳۹۸): الگوی ارزشیابی فرایند خط‌مشی‌گذاری فرهنگی با رویکرد مطالعه کیفی اسناد فرهنگی جمهوری اسلامی ایران. **مدیریت دولتی (دانشگاه تهران)**، (11) 37 ص. 47-72

گنجی پور، سیدرضا؛ اعتباریان، اکبر؛ هادی پیکانی، مهربان (۱۴۰۰): ارائه مدلی برای ارزیابی خط‌مشی‌های آموزش و پرورش با رویکرد حکمرانی شبکه‌ای در ایران. **رهیافتی نو در مدیریت آموزشی**، (12) 51 ص. 19-29

لطیفی جلیسه، سلیمه؛ و جعفری نیا، سعید. (۱۴۰۰). طراحی الگوی ارزیابی عملکرد حاکمیت شبکه‌ای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. **مدیریت بهداشت و درمان**، (۱۲) ۴۶، ۷-۲۲. محمدی فر، نجات؛ و کاظمی، احسان. (۱۴۰۲). شناسایی معیارهای ارزیابی ظرفیت دولت‌شکننده در برنامه‌ریزی توسعه‌ای و کاهش فقر. **دولت پژوهی**، (۹) ۳۳، ۲۲۵-۲۵۸.

محمدی، پیمان، دانایی فرد، حسن، ذوالفقار زاده، محمدمهدی، (۱۳۹۷). بررسی دلالت‌های واقع‌گرایی انتقادی در ارزیابی خط‌مشی علم، فناوری و نوآوری. **مدیریت دولتی**، (۳) ۱۰، ۳۵۷-۳۸۶.

محمدی، محمد؛ شریف زاده، فتاح؛ حسین پور، داود؛ و رضائی منش، بهروز. (۱۳۹۶). طراحی الگوی مدیریت عملکرد دولت مبتنی بر نقش هریک از بازیگران موثر. **مدیریت سازمان‌های دولتی**، (۶) ۲۱، ۸۳-۱۰۰. مردانی، محمدرضا؛ و منصور، الهه. (۱۳۹۵). شناسایی شاخص‌های کلیدی هوشمندسازی نهادهای حاکمیتی دولت (مطالعه موردی: وزارت کشور). **توسعه اجتماعی**، (۱۰) ۴۰، ۱۷۱-۱۹۶.

مروتی شریف آبادی، علی؛ بابایی میبیدی، حمید؛ و طحاری مهرجردی، محمدحسین. (۱۳۹۰). ارائه یک مدل برنامه‌ریزی آرمانی برای ارزیابی عملکرد کتابخانه‌های عمومی استان‌های کشور (ویژه‌نامه مدیریت کتابخانه‌ها). **پردازش و مدیریت اطلاعات**، (۲۷) ۶۵، ۳۳۸-۳۵۵.

معادی رودسری، محمد حسن. (۱۳۸۸). ارزیابی عملکرد بخش صنعت برحسب شاخص‌های عملکردی بخش و مقایسه آن با اهداف کمی برنامه سوم و دوم سال اول برنامه چهارم توسعه. **گزارش‌های کارشناسی (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)**، (۱۷) ۱۷، ۸۲۷۸-۸۲۲۰.

موسوی محسنی، رضا؛ و طاهری، حامد. (۱۳۸۸). ارزیابی پایداری مالی دولت در ایران. **پژوهش‌های اقتصادی ایران**، (۱۳) ۴۱، ۱۲۳-۱۳۸.

میرالی، حبیب؛ و نویدی نیا، فرزاد. (۱۴۰۱). بررسی سیاست و عملکرد دولت روحانی در موضوع هسته‌ای با تاکید بر بحث برجام. **پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی**، (۱۳) ۵۰، ۷۵-۵۵.

واعظی، رضا، محمدی، محسن. (۱۳۹۶): الگویی برای ارزیابی خط مشی‌های عمومی در ایران (مطالعه خط مشی مالیات بر ارزش افزوده). چشم انداز مدیریت دولتی، ۲۹، ص ۷ - ۴۷.

Argyris, Chris (1994): Initiating Change That Perseveres. In *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART 4* (3), pp. 343-355. Available online at <http://www.jstor.org/stable/1181890>.

Chris Aulich; Sandra Nutley (2020): The public sector. In Chris Aulich, J. Halligan, Sandra M. Nutley (Eds.): **Australian handbook of public sector management**. London: Routledge, Taylor & Francis Group, pp. 1-10. Available online at <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003114925-1/public-sector-chris-aulich-sandra-nutley>.

fox, kevin J. (2002): **Efficiency in the public sector**. New York: springer science. Available online at https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=2HO7oXapGuIC&oi=fnd&pg=PR7&dq=fox+kevin+introduction+2002&ots=cO0BKLLs0t&sig=B6tKn1_fCGkCW9VIEG86TXNgVFQ.

House, Ernest R. (1998): Institutional arrangements for evaluation. In *Prospects* 28 (1), pp. 109-116. DOI: 10.1007/BF02737783.

Nigro, F.A. and L.G. Nigro (1980): **modern public administration**. N.Y. Harper & Row

